

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
ЧЕРКАСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

ІНІ економіки і права  
Кафедра економіки підприємства, обліку і аудиту

Методичні рекомендації  
з організації самостійної роботи студентів  
з дисципліни «Управління витратами підприємства»  
для студентів напряму підготовки 6.030504 «Економіка підприємства»  
всіх форм навчання

Черкаси - 2014

УДК 658(075.8)  
ББК 65.291я73-1  
М 55

*Рекомендовано до друку Вченою радою  
Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького  
(протокол №6 від 27 березня, 2014)*

**Рецензенти:**

**Андріяко Ю.В.**, к.е.н., доцент  
**Маренич А.І.**, к.е.н., доцент

**Мехеда Н.Г.**

М 55

Методичні рекомендації з організації самостійної роботи студентів з дисципліни «Управління витратами підприємства» для студентів напряму підготовки 6.030504 «Економіка підприємства» всіх форм навчання / Укл. Н.Г. Мехеда. – Черкаси: ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2014. – 37 с.

УДК 658(075.8)  
ББК 65.291я73-1

## ВСТУП

Мета набути знань про закономірності формування витрат за видами, центрами відповідальності та носіями для мінімізації їх рівня та обґрунтування оптимальних господарських рішень.

Предметом дисципліни є система управління витратами у процесі діяльності суб'єктів господарювання.

Відповідно до Освітньо-професійної програми підготовки бакалавра галузі знань 0305 «Економіка та підприємництво», зміст дисципліни розкривається в темах:

1. Загальна характеристика витрат.
2. Система управління витратами.
3. Формування витрат за місцями і центрами відповідальності.
4. Методичні основи обчислення собівартості окремих виробів.
5. Контроль витрат і стимулювання економії ресурсів.
6. Аналіз системи «витрати—випуск—прибуток» як інструмент обґрунтування виробничо-маркетингових рішень.
7. Оптимізація операційної системи підприємства за критерієм витрат.

Під час вивчення навчальної дисципліни, студент виконує самостійну роботу, яка складається з таких елементів:

а) теоретичне опанування змістовних модулів та тем навчальної дисципліни, що здійснюється шляхом опрацювання заданого переліку питань, в тому числі й для підготовки до практичного (семінарського) заняття;

б) виконання індивідуального завдання з дисципліни, яке вміщує:

- написання реферату на одну з заданих тем;
- виконання розрахункового завдання шляхом розв'язання задач та ситуаційних завдань з окремих тем навчальної дисципліни.

# ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

## Змістовий модуль 1

### **ТЕМА 1. Загальна характеристика витрат**

Поняття «витрати». Витрати як процес формування і використання ресурсів. Різновиди витрат. Витрати у натуральному і грошовому вимірі. Грошові видатки і витрати, що формують вартість продукції. Витрати і собівартість продукції.

Класифікація витрат і її практичне значення. Різноманітність витрат і їх групування за певними ознаками. Сумарні витрати підприємства і витрати на одиницю продукції. Середні та граничні (маржинальні) витрати. Прямі та непрямі витрати. Змінні та постійні витрати, їх різновиди, методи розмежування їх. Регульовані та нерегульовані витрати для певного рівня управління. Явні та неявні (альтернативні) витрати. Практичне застосування класифікації витрат в управлінні їх динамікою і прийнятті господарських рішень.

Структура витрат і фактори, що її визначають. Різні напрями визначення структури витрат та їх практичне значення. Видова (елементна)структура витрат, її особливості в різних галузях економіки. Вплив співвідношення прямих і непрямих витрат на точність калькулювання. Структура витрат залежно від їх реакції на масштаби ділової активності, використання її для обґрунтування підприємницьких рішень. Зміна структури витрат під впливом технічних, організаційних, економічних факторів.

### **ТЕМА 2. Система управління витратами**

Функції і побудова системи управління витратами. Управління витратами як процес цілеспрямованого формування витрат за їх видами, місцями і носіями за постійного контролю їх рівня та стимулювання зниження. Важливість обґрунтування рівня витрат і контролю формування їх за центрами відповідальності. Функціональний аспект системи управління витратами: нормування, планування, облік, аналіз

витрат, стимулювання їх зниження. Організаційна система управління витратами на підприємствах. Формування планових і фактичних витрат. Особливості обчислення планових і фактичних витрат, його роль в управлінні підприємством та обґрунтуванні господарських рішень. Управлінський і фінансовий (фіскальний) аспекти формування витрат. Зміст і порядок розроблення плану витрат, його нормативна база. Порядок обліку витрат і вдосконалення його згідно з міжнародними стандартами бухгалтерського обліку.

Витрати як база ціни і фактор прибутковості. Об'єктивна умова виробництва — відшкодування витрат виробника шляхом продажу продукції на ринку. Собівартість продукції як база ціни та її нижня межа. Особливості нижньої межі ціни у короткостроковому і довгостроковому періодах. Залежність прибутку від рівня витрат. Особливості впливу змінних і постійних витрат на величину прибутку. Мінімізація витрат, пов'язаних з основною діяльністю підприємства, — важливий фактор забезпечення його прибутковості. Внутрішньофірмові ціни та їх роль у формуванні витрат і прибутку підрозділів.

### **ТЕМА 3. Формування витрат за місцями і центрами відповідальності**

Місця витрат і центри відповідальності. Поняття «місця витрат». Ієрархічна структура місць витрат на підприємстві. Центри відповідальності за витрати (центри витрат) і центри прибутку. Мета диференціації витрат за місцями їх формування і центрами відповідальності: контроль витрат, персоніфікація відповідальності за їх рівень, підвищення точності обчислення витрат за їх носіями. Вимоги до організації центрів відповідальності: гомогенність результатів, можливість однозначного обчислення витрат, наявність персональної відповідальності за регульовані витрати. Функціональний і територіальний критерії організації центрів відповідальності.

Кошториси підрозділів. Склад витрат в місцях їх формування різного ієрархічного рівня. Прямі та загальні, регульовані та нерегульовані витрати

підрозділів. Методика складання кошторисів підрозділів різного функціонального призначення: основних (дільниць, цехів),

Допоміжних, обслуговуючих. Особливості кошторисів виробничих підрозділів за напівфабрикатного і безнапівфабрикатного методів обчислення витрат. Ціни на продукцію і послуги внутрішньокоопераційних підрозділів, їх різновиди та умови застосування. Гнучкі кошториси підрозділів.

Розподіл витрат допоміжних та обслуговуючих підрозділів за складання кошторисів. Взаємозв'язок підрозділів підприємства. Особливості діяльності допоміжних і обслуговуючих підрозділів, система їх зв'язків у формі надання взаємних послуг.

Проблема розподілу витрат допоміжних і обслуговуючих підрозділів між підрозділами основного виробництва. Методи розподілу витрат: методи прямого, повторного розподілу, метод системи рівнянь. Особливості та сфера застосування окремих методів розподілу витрат допоміжних і обслуговуючих підрозділів.

## **Змістовий модуль 2**

### ***ТЕМА 4. Методичні основи обчислення собівартості окремих виробів***

Роль і методи калькулювання. Роль калькулювання в управлінні витратами. Калькуляційні одиниці (носії витрат) на підприємстві. Проектно-кошторисні, планові, нормативні, фактичні калькуляції, їх призначення і зв'язок. Залежність точності калькулювання від частки прямих витрат у загальній їх сумі. Калькулювання на основі неповних і повних витрат. Залежність методів калькулювання від особливостей виробництва продукції. Специфіка калькулювання в одно-, багатопродуктовому виробництві, у виробництві з комплексною переробкою сировини. Обчислення собівартості одиниці продукції в однопродуктовому, одно- і багатостадійному виробництві.

Калькулювання у багатопродуктовому виробництві. Диференціація витрат на прямі та непрямі калькуляційні статті щодо кожної калькуляційної одиниці. Статті прямих витрат і методика обчислення їх. Проблеми розподілу непрямих (загальних) витрат між різними виробами. Бази

розподілу непрямих витрат й умови застосування їх. Розподіл загально виробничих витрат. Методи розподілу адміністративних витрат і витрат на збут у разі калькулювання за повними витратами.

Калькулювання у комплексних (сумісних) виробництвах. Особливості підприємств з комплексною переробкою сировини. Основні та супутні продукти у комплексних виробництвах. Загальний технологічний процес і загальні витрати до моменту відокремлення продуктів. Прямі витрати на стадіях переробки окремих продуктів. Порядок розроблення калькуляцій. Проблема розподілу загальних витрат між спільно виготовлюваними продуктами. Методи такого розподілу і його суб'єктивний характер. Розподіл загальних витрат на основі єдиного натурального показника обсягу виробництва. Недоліки та обмеженість застосування цього методу. Метод розподілу витрат за допомогою індивідуальних коефіцієнтів розподілу загальних витрат.

Прогнозування собівартості продукції на етапах її розроблення та освоєння виробництва. Відсутність нормативної бази для визначення собівартості продукції на етапах її розроблення та необхідність застосування методів приблизних обчислень. Параметричні методи визначення собівартості виробів та умови застосування їх. Методи: питомих показників, баловий, кореляційний, агрегатний. Застосування експертних оцінок і методу структурної аналогії собівартості. Залежність собівартості нових складних виробів від ступеня освоєння виробництва. Закономірність динаміки собівартості виробу на етапі освоєння виробництва, використання її для прогнозування рівня витрат.

### **ТЕМА 5. Контроль витрат і стимулювання економії ресурсів**

Облік і звітність як елементи контролю витрат. Роль контролю витрат у підтриманні режиму економії. Організаційна побудова системи обліку витрат і руху матеріальних цінностей. Диференціація і повнота обліку регульованих витрат за місцями їх формування. Оснащеність місць витрат

засобами обліку безперервних ресурсів (електроенергії, води, пари, газу, стиснутого повітря тощо). Періодичність і форми звітності.

Методи контролю витрат. Порівняння фактичних витрат з плановими. Умови порівнянності фактичних і планових витрат за певний період. Необхідність перерахування планових витрат на фактичний обсяг продукції.

Нормативної системи обліку (стандарт-кост). Облік та аналіз відхилень фактичних витрат від нормативних за центрами відповідальності.

Стимулювання економії ресурсів. Необхідність стимулювання персоналу підприємства щодо економного використання ресурсів і оптимальних витрат. Форми стимулювання залежно від величини економії, яку можна спрямувати на преміювання за зниження витрат. Розподіл премії між учасниками заходу з економії витрат.

#### ***ТЕМА 6. Аналіз системи «витрати – випуск - прибуток» як інструмент обґрунтування виробничо маркетингових рішень***

Сутність і передумови аналізу системи «витрати – випуск - прибуток» (СУР). Зв'язок витрат, обсягу виробництва (операційної діяльності) та прибутку. Економічне значення моделювання та аналізу цього співвідношення. Спрощена модель лінійних співвідношень за СУР-аналізу та графічна інтерпретація її. Показники, що обчислюються та аналізуються за СУР-аналізу. Розподіл витрат на змінні та постійні. Роль маржинального прибутку в аналізі та прийнятті рішень.

Аналіз рівноваги та безпеки операційної діяльності. Вплив постійних витрат на прибутковість діяльності підприємства. Рівноважний (беззбитковий) обсяг операційної діяльності (виробництва). Визначення беззбиткового обсягу операційної діяльності у натуральному і грошовому вимірі. Беззбитковість і безпека діяльності підприємства та його підрозділів. Обчислення рівня економічної безпеки підприємства.

Залежність прибутку від операційної активності та структури витрат. Значення управління прибутком і факторами його формування. Визначення рівня операційної активності (обсягу виробництва), що забезпечує цільовий



прибуток. Залежність прибутку від операційної активності. Операційний ліверидж (важіль), визначення його та застосування в оперативному аналізі.

## **ТЕМА 7. Оптимізація операційної системи підприємства за критерієм витрат**

Оптимізація запасів і матеріальних потоків. Роль матеріальних витрат у формуванні вартості продукції і прибутку. Витрати на поставку і зберігання матеріалів на складі, їх залежність від величини та інтервалів поставки. Втрати (нестриманий прибуток) через відволікання коштів у виробничі запаси. Мінімізація витрат на поставку і зберігання матеріалів через визначення оптимальних партій поставки і величини запасів. Методи оцінювання матеріалів у запасах за відпускання їх у виробництво, на продаж та іншого вибуття. Сутність та умови ефективного застосування методів оцінювання: за собівартістю перших надходжень (ГІГО), за собівартістю останніх надходжень (ПРО), за середньозваженою і нормативною собівартістю, ідентифікованою собівартістю і ціною продажу.

Адаптація операційної системи до зміни її завантаження. Необхідність відповідності структури і режиму роботи операційної системи певному обсягу діяльності. Мінливість ділової активності та потреба адаптації до нового рівня завантаження. Експлуатаційні витрати як критерій адаптації операційної системи до зміни завантаження. Параметри, форми і механізм адаптації основного устаткування.

Обґрунтування форми забезпечення операційної системи устаткуванням. Необхідність придбання устаткування у разі заміни його та розширення обсягу операційної діяльності. Альтернативи придбання устаткування — купівля (за рахунок власних коштів, кредиту), лізинг. Сумарні дисконтовані витрати як критерій вибору форми придбання устаткування. Обчислення поточних (дисконтованих) витрат за порівнянними альтернативними варіантами. Особливості обчислення лізингових платежів. Нормативної системи обліку (стандарт-кост). Облік та аналіз відхилень фактичних витрат від нормативних за центрами відповідальності.

## ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

### ТЕМА 1. Загальна характеристика витрат

#### 1. Теоретичне завдання

Підготувати реферат на тему:

1. Що таке середні витрати і як вони обчислюються?
2. У чому сутність граничних витрат?
3. Поясніть поділ витрат за економічними елементами.
4. Які витрати відносять до прямих, а які — до непрямих?
5. Які витрати відносять до змінних, а які — до постійних?
6. Яке практичне значення поділу витрат на змінні та постійні?
7. Як розподіляються сукупні витрати на змінні та постійні?
8. У чому відмінність витрат у формі грошових видатків від витрат, що формують вартість продукції?
9. За якими ознаками вивчається структура витрат і в чому її практичне значення?
10. Що таке собівартість продукції? Економічне значення цього показника.
11. Як співвідносяться витрати і собівартість продукції за певний період?
12. Поясніть співвідношення собівартості продукції і ціни

#### 2. Практичне завдання

Розв'язати ситуаційні завдання:

##### Завдання 1.1

За звітний період обсяг виробництва цеху збільшився на 20 %. а сукупні витрати зросли з 400 000 грн до 460 000 грн.

1. Розподілити загальні витрати звітного періоду на змінні та постійні на основі їх динаміки.
2. Обчислити планові витрати, якщо обсяг виробництва в плановому періоді зросте на 10%.

## **Завдання 1.2**

За звітний період обсяг виробництва збільшився на 20 %, а сукупні виробничі витрати зросли на 15 %.

1. Визначити частку постійних витрат у їх загальній сумі за звітний період.
2. Обчислити, на скільки зростуть сукупні витрати у плановому періоді, якщо обсяг виробництва зросте на 18 %.
3. Визначити частку постійних витрат у плановому періоді.

## **Завдання 1.3**

Змінні витрати на один виріб становлять 700 грн, постійні витрати за рік — 300 000 грн. Річний обсяг виготовлення і продажу виробу — 1000 шт.

1. Визначити ціну виробу, за якої підприємство одержить 200 000 грн річного прибутку.
2. Обчислити, на скільки треба збільшити обсяг виробництва, щоб одержати такий прибуток, знизивши визначену ціну на 10 %.

## **ТЕМА 2. Система управління витратами**

### **1. Теоретичне завдання.**

Підготувати реферат на тему:

1. У чому полягає сутність діяльності з управління витратами підприємства?
2. Назвіть об'єкти і суб'єкти управління витратами на підприємстві.
3. У чому полягає сутність функціонального аспекту СУВ?
4. Назвіть функціональні складові підсистеми контролю витрат. Яку роль відіграє контроль у СУВ на підприємстві?
5. У чому полягає сутність управлінського і фінансового аспектів формування витрат підприємства?
6. Які фактори впливають на організаційну побудову управління витратами?
7. У чому полягає сутність організаційного аспекту СУВ?
8. З'ясуйте сутність мотиваційного аспекту СУВ.

9. Які особливості стимулювання працівників до економії ресурсів і зниження рівня їх витрачання?

10. Назвіть основні класифікаційні ознаки СУВ.

11. Які є варіанти побудови плану облікових рахунків?

12. У чому полягає сутність групування витрат за замовленнями і за процесами при калькулюванні?

13. У чому полягає сутність системи управління витратами «стандарт-кост»?

14. Поясніть застосування показника маржинального прибутку при визначенні виробничої програми.

15. Що є нижньою межею ціни на продукцію підприємства в короткому та в довгому періодах?

## **2. Практичне завдання.**

### **Завдання 2.1**

З переходом до ринкових умов функціонування економіки, які характеризуються значною динамічністю і нестабільністю економічного середовища, керівництво металургійного комбінату зіткнулося з проблемою змін в управлінні економікою підприємства, зокрема в управлінні витратами.

Оцінюючи ефективність наявної на підприємстві СУВ, фахівці підприємства дійшли висновку, що вона в нових умовах не забезпечує оптимальне управління витратами. Одну з основних причин цього вони вбачають у тому, що механізм управління за відхиленнями, покладений в основу СУВ, має певні обмеження.

Управління за відхиленнями характеризується тим, що інформація про розбіжності в роботі об'єкта управління формується тоді, коли поведінка системи вже відхилилася від заданої. Певна інерційність поведінки економічних систем не дає змоги негайно усунути небажані відхилення, що посилює їх негативні наслідки. Більше того, не завжди можна ліквідувати небажані відхилення після того, як вони відбулися.

Фахівці підприємства запропонували вдосконалити СУВ доповнивши управління за відхиленнями механізмом управління за збуреннями, яке передбачає компенсацію можливих відхилень. Зрозуміло, що реалізація такої пропозиції потребує відповідних змін у СУВ підприємства.

1. З'ясувати, які функціональні підсистеми СУВ потребують змін; характер цих змін.

2. Докладніше визначити характер змін для якоїсь окремої функціональної підсистеми (планування, облік, аналіз), дати пропозиції щодо практичної реалізації їх.

3. Визначити найсуттєвіші проблеми за реалізації вказаної моделі управління.

## **Завдання 2.2**

Підприємство має три групи технологічного устаткування, які забезпечують виробництво продукції за різними технологіями. Кожна група устаткування включає два агрегати. За укладеними угодами необхідно виробити продукцію двох видів: А — 750 од. і Б — 420 од. Фонд корисного часу для всіх агрегатів однаковий і становить 180 машино-годин. Норми машино-годин на вироблення одиниці продукції, вартість однієї машино-години за агрегатами наведено в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Показник	Норми машино-годин на вироблення одиниці продукції					
	Агрегат 11	Агрегат 12	Агрегат 21	Агрегат 22	Агрегат 31	Агрегат 32
Виріб А	0,25	0,30	0,30	0,40	0,30	0,40
Виріб Б	0,30	0,54	0,40	0,50	0,35	0,80
Вартість однієї машино-години	7	5	6	4,5	6	4

За наведеними даними сформувані економіко-математичну модель задачі розподілу замовленої продукції між групами устаткування з мінімальними витратами.

### Завдання 2.3

Підприємство отримує від постачальників прутки сталевих прокату довжиною 600 см. Згідно із замовленнями споживачів потрібні заготовки трьох видів: завдовжки 250 см — 150 тис. шт.; завдовжки 190 см і 100 см — відповідно 140 тис. шт. і 48 тис. шт. Можливі варіанти розкрою наведено в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Варіант	Кількість заготовок завдовжки			Відходи, см
	250 см	190 см	100 см	
1	2	—	1	—
2	1	1	1	60
3	—	3	—	30
4	—	2	2	20
5	—	1	4	10
6	—	—	6	—

Сформулювати економіко-математичну модель задачі розкрою наявних матеріалів з мінімальними відходами.

### Завдання 2.4

Підприємство отримало від постачальників 100 листів фанери розміром 2.5 x 1.5 м, яку треба розкрити на прямокутні заготовки А, В, С з розмірами: для А — 2 x 1 м, для В — 2 x 1.5 м, для С — 0.5 x 0.5 м, в асортименті 1: 4: 12. Можливі варіанти розкрою наведено в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Варіант	Кількість заготовок			Відходи, м
	А	В	С	
1	1	0	7	0
2	0	4		0
3	0	3	5	0,5
4	0	0	15	0

Сформулювати економіко-математичну модель задачі розкрою наявних матеріалів з мінімальними відходами.

### Завдання 2.5

Металургійне підприємство отримало замовлення на виготовлення 1т сплаву із вмістом: олова — 15%, цинку — 55%, свинцю — 30%.

Дані про наявні на даному підприємстві сплави наведено в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Показник	Вихідний сплав				
	1	2	3	4	5
Вміст свинцю, %	40	30	25	15	35
Вміст цинку, %	40	60	45	65	60
Вміст олова, %	20	10	30	20	5
Собівартість 1 т, грн	150	120	210	150	90

За наведеною умовою сформулювати економіко-математичну модель задачі з мінімальними витратами.

### Завдання 2.6

Підприємству, яке займається перевезенням вантажів, необхідно завантажити в автомашину, вантажопідйомністю - 3т, чотири види предметів маса яких - 2 кг, 5 кг, 7 кг, 10кг.

І вартістю відповідно - 12 грн/шт, 15 грн/шт, 14 грн/шт, 20 грн/шт так, щоб їх сумарна вартість була максимальною.

При цьому треба завантажити:

- не менше 100 шт - предметів першого виду;
- не менше 50 шт - другого виду;
- не менше 40 шт - третього виду;
- не менше 20 шт - четвертого виду.

За наведеною умовою сформулювати економіко-математичну модель задачі завантаження обмеженого об'єму.

## Завдання 2.7

На малому підприємстві виробляють три види продукції: А, Б, В, дані про які наведено в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7

Виріб	Обсяг продажу за місяць, шт.	Виробничі витрати на реалізовану продукцію, грн			Ціна, грн
		Розподілені загальновиробничі витрати			
		Постійні	Змінні	Прямі	
А	9000	5400	0,6	4	7
Б	2000	2400	1,2	8	15
В	5000	4500	0,9	6	7,5

Адміністративні витрати і витрати на збут за місяць відповідно становлять 4000 і 5000 грн. Зробити висновок, щодо доцільності подальшого виробництва продукції кожного виду та обчислити:

-прибуток від операційної діяльності підприємства за місяць: весь і за видами продукції;

-маржинальний прибуток підприємства за місяць за видами продукції.

### **ТЕМА 3. Формування витрат за місцями і центрами відповідальності**

#### **1. Теоретичне завдання**

1. З чим пов'язана поява концепції центрів відповідальності?
2. Що таке центр відповідальності?
3. Які є види центрів відповідальності за ознакою обсягу повноважень і відповідальності?
4. У чому полягає сутність функціонального і територіального аспектів системи центрів відповідальності?
5. Розкрийте переваги управління витратами за допомогою системи центрів відповідальності.
6. Назвіть вимоги до формування центрів відповідальності.



7. Що таке кошторис витрат підрозділу і які функції він виконує?
8. Визначіть, які витрати для підрозділу рівня цеху є прямими, непрямими.
9. Який склад витрат кошторису цеху?
10. Опишіть порядок складання плану витрат підрозділу підприємства.
11. Що таке гнучкий кошторис? Яка формула гнучкого кошторису?
12. Наведіть рух витрат окремого допоміжного чи обслуговуючого підрозділу за складання кошторисів основного виробництва і визначення собівартості продукції.
13. Які основні методи розподілу витрат допоміжних та обслуговуючих підрозділів між підрозділами основного виробництва?
14. Поясніть сутність методу прямого розподілу витрат допоміжних та обслуговуючих підрозділів між основними підрозділами. Які вади і переваги цього методу?
15. Що є спільного та відмінного в методах взаємних послуг і системи рівнянь щодо розподілу витрат допоміжних та обслуговуючих підрозділів?
16. Що таке внутрішня ціна? Функції внутрішніх цін.
17. Які є методи формування внутрішніх цін?

## 2. Практичне завдання

### Завдання 3.1

Дати характеристику центрів відповідальності підприємства за наведеною формою (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Назва центру	Тип центру	Сфера відповідальності	Звітні показники
Комерційний директор			
Фінансовий директор			
Виробничий директор			
Цех основного виробництва			
Цех допоміжного виробництва			
Виробнича дільниця			
Бригада			
Робоче місце			

### Завдання 3.2

Дати необхідну характеристику різних рівнів управління на підприємстві в аспекті формування витрат за наведеною нижче формою (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Рівень управління	Об'єкт втрат	Рівень собівартоті
Підприємство		
Окремий напрям виробництва		
Цех		
Виробнича дільниця		
Бригада		
Робоче місце		

### Завдання 3.3

На машинобудівному підприємстві за рішенням його керівництва розробляється механізм внутрішнього ціноутворення. Ухвалено внутрішню планово-розрахункову ціну на продукцію виробничих підрозділів з предметно-замкнутим циклом формувати за схемою:

$$\text{Ціна} = \text{Собівартість продукції підрозділу} + \text{Прибуток}$$

Величина прибутку в ціні визначається шляхом розподілу прибутку за кінцевим виробом пропорційно вартості обробки. Витрати на продукцію для механоскладального цеху підприємства наведено в табл. 3.3.

Таблиця 3.3

Стаття витрат	Витрати, грн
Основні матеріали та куповані напівфабрикати	65,00
Напівфабрикати інших цехів	32,00
Енергія технологічна	13,10
Зарплата виробничих робітників	24,20
Відрахування на соціальні потреби	13,00
Витрати на утримання та експлуатацію машин і устаткування	28,70
Загальновиробничі витрати	15,00

Ціна готової машини, становить 1000 грн., повна собівартість — 800 грн. вартість обробки — 400 грн.

Визначити величину планово-розрахункової ціни на продукцію цеху на основі її моделі, вибраної на підприємстві.

## **ТЕМА 4. Методичні основи обчислення собівартості окремих виробів**

### **1. Теоретичне завдання**

1. Для чого складаються калькуляції на продукцію і яка їх роль в управлінні витратами?
2. Поясніть, що є об'єктами калькулювання на підприємстві.
3. Що таке калькуляційна одиниця і як вона визначається?
4. Які види калькуляцій розробляються на промисловому підприємстві та яке їх призначення?
5. У чому полягають сутність, переваги і вади калькулювання за повними витратами?
6. У чому полягають сутність, переваги і вади калькулювання за неповними витратами?
7. Як обчислюється собівартість одиниці продукції в однопродуктовому виробництві?
8. У чому специфіка і проблема калькулювання у багатопродуктовому виробництві?
10. Поясніть методику обчислення прямих витрат за калькулювання.
11. Які можливі бази розподілу загальновиробничих витрат за калькулювання?
12. Які позитивні та негативні сторони методики розподілу загальновиробничих витрат пропорційно основній заробітній платі виробничих робітників?

### **2. Практичне завдання**

#### **Завдання 4.1**

Підрозділ підприємства виготовляє вироби А і Б. Прямі змінні витрати на ці вироби (матеріали, зарплата) становлять відповідно 60 і 80 грн. Планові річні загальновиробничі витрати підрозділу — 2 000 000 грн, у тому числі змінні — 800 000 грн, постійні — 1 200 000 грн. Завантаження парку технологічного устаткування річною виробничою програмою — 400 000 машино-годин.

1. Обчислити загальновиробничі витрати на вироби А і Б, якщо їх машино місткість — відповідно 5 і 8 машино-годин.

2. Визначити виробничу собівартість зазначених виробів.

### **Завдання 4.2**

Підприємство виготовляє один вид продукції А (однопродуктове виробництво). За місяць виготовлено 1000 виробів, з них продано 900 шт., решта виробів, тобто 100 шт., залишились на складі готової продукції. Запасів готової продукції на складі на початок місяця не було. Ціна продажу одного виробу — 100 грн, виробнича собівартість — 60 грн. Адміністративні витрати й витрати на збут за місяць становлять відповідно 10 000 грн і 12000грн.

1. Обчислити валовий та операційний прибуток підприємства за місяць у разі калькулювання за виробничими витратами.

2. Визначити операційний прибуток у тому разі, коли на собівартість товарної продукції відносяться всі витрати, окрім витрат на збут.

3. Якщо операційний прибуток у цих випадках різний, з'ясувати причини відхилення.

### **Завдання 4.3**

Передбачається виробництво виробу А, зазначеного в попередній задачі, збільшити в наступному місяці з 1000 до 1300 шт. У зв'язку з цим витрати на збут зростуть на 2000 грн. Загальновиробничі витрати в звітному місяці становлять 15 000 грн, у тому числі змінні — 8000 грн, постійні — 7000 грн. Тобто на один виріб припадає 15 грн загальновиробничих витрат і 45 грн прямих змінних витрат.

Обчислити, як вплине на виробничу собівартість виробів збільшення їх виробництва.

Визначити плановий операційний прибуток в наступному місяці та його зміну порівняно з попереднім періодом, якщо буде продано всі вироби, тобто 1400 шт.

#### **Завдання 4.4**

Хімічний завод виготовляє з однієї сировини два продукти (А і Б).  
Виробничі витрати за місяць становлять 18200 грн.

Продукти А і Б реалізуються без цодаткової подальшої обробки.

Обсяг виробництва продукту А за місяць — 1000 л (ціна — 15 грн/л);  
продукту Б — 500 л (ціна — 22 грн/л).

Адміністративні витрати і витрати на збут — 5000 грн.

Обчислити виробничу собівартість одиниці продукції А і Б,  
розподіливши витрати пропорційно обсягу виробництва в ринкових цінах.

Визначити собівартість залишків готової продукції за умови, що на  
початок місяця на складі продукції не було, а за місяць передбачається продати:

продукту А — 800 л,

продукту Б — 450л.

Обчислити валовий та операційний прибуток за місяць.

#### **ТЕМА 5. Контроль витрат і стимулювання економії ресурсів**

##### **1. Теоретичне завдання**

1. Назвіть основні завдання контролю витрат.
2. Які види обліку поєднує в собі система обліку витрат підприємства?
3. З'ясуйте сутність і сферу застосування оперативного обліку.
4. Назвіть специфічні риси бухгалтерського обліку.
5. У чому полягають управлінський та фінансовий аспекти бухгалтерського обліку?
6. Що таке статистичний облік? Його особливості.
7. Які види контролю розрізняють за частотою контрольних операцій; за часом здійснення контрольних операцій?
8. З'ясуйте співвідношення видів контролю за різними класифікаційними ознаками.
9. У чому полягає сутність механізму управління за відхиленнями?

10. Які є підходи до обґрунтування необхідності досліджень причин розбіжностей між фактичними і плановими значеннями показників, що контролюються?

11. Які переваги застосування статистичних методів за вивчення відхилень?

12. Яка особливість обчислення планових витрат на фактичний обсяг за даними кошторисів?

13. У чому полягає специфіка контролю витрат у СУВ «стандарт-кост»?

14. Які форми і джерела матеріального стимулювання зниження рівня витрат?

15. На яких принципах має базуватися розподіл премії за зниження витрат між учасниками даного заходу?

16. Наведіть варіант розподілу премії підрозділу підприємства за економію ресурсів між членами його колективу.

## 2. Практичне завдання

### Задача 5.1

За даними табл. 5.1 проаналізувати відхилення у виконанні плану з використанням гнучкого кошторису

Таблиця 5.1

Показник	Фактично	За планом
Обсяг продажу, шт.	6500	8000
Виручка від реалізації, грн	435 500	536 000
Змінні витрати, грн у тому числі —	287300	344 000
виробничі —	273650	329600
на збут —	13650	14400
Постійні витрати, грн у тому числі —	114600	115 100
виробничі —	68400	69300
на збут —	25200	24800
адміністративні —	21 000	21 000
Прибуток від операційної діяльності, грн	33 600	76900

### Задача 5.2

Проаналізувати відхилення у виконанні плану з використанням гнучкого кошторису.

Таблиця 5.2

Показник	Фактично	За планом
Обсяг продажу, шт.	32500	31 000
Виручка від реалізації, грн	1 365 000	1 302 000
Виробнича собівартість реалізованої продукції, грн	942 500	905 200
у тому числі — змінні витрати	801125	770325
— постійні витрати	141 375	134875
Валовий прибуток, грн	422 500	396 800
Адміністративні витрати, грн	74750	72200
Витрати на збут, грн	134400	129900
у тому числі — змінні	44800	40300
— постійні	89600	89600
Операційний прибуток	213350	1 94 700

### Задача 5.3

Перерахувати планові витрати на фактичний обсяг виробництва та визначити результат діяльності підрозділу за показником витрат (економія, перевитрати).

Таблиця 5.3

Стаття витрат	Планові витрати	Фактичні витрати
Прямі матеріальні витрати	48000	50400
Прямі витрати по заробітній платі	24000	25200
Інші прямі витрати	12000	10800
Загальновиробничі витрати у тому числі	36000	37200
— змінні	12000	13440
— постійні	24000	23760
Усього	120000	123600

План за обсягом виробництва цех виконав на 108%. Перевиконання плану було доцільним.

#### Задача 5.4

Для бригади з чотирьох осіб використовується форма оплати праці за спільним кінцевим результатом. Розподіл загального заробітку здійснюється пропорційно кількості відпрацьованих днів і коефіцієнтів трудової участі (КТУ).

За місяць бригаді нараховано 2722 грн зарплати, в тому числі: відрядний заробіток — 2067 грн, премія колективу бригади за додержання технологічної дисципліни — 500 грн, індивідуальні доплати — 155 грн.

У табл. 5.4 наведено дані щодо членів бригади: про кількість відпрацьованих днів, коефіцієнти трудової участі, розміри індивідуальних доплат, а також форму для розподілу загального заробітку між членами бригади.

Таблиця 5.4

	КТУ за місяць	Відпрацьована по днів	Кількість КТУ-днів	Оплата за 1 КТУ-день, грн	Зарплата за відпрацьовані КТУ-дні, грн	Індивідуальні доплати, грн	Зарплата за місяць, грн
Петренко	1,2	20				60,0	
Вакуленко	1,03	22				40,0	
Зима	0,98	18				30,0	
Ігнатенко	0,95	16				25,0	
Разом							

Розподілити загальний заробіток між членами бригади. Визначити для кожного працівника бригади величину відрядної заробітної плати і премії.

#### **ТЕМА 6. Аналіз системи «витрати—випуск—прибуток» як інструмент обґрунтування виробничо-маркетингових рішень**

##### **1. Теоретичне завдання**

1. У чому полягає сутність СУР-аналізу?
2. Які передумови передбачає СУР-аналіз?



3. Назвіть показники, що обчислюються та аналізуються в процесі СУР-аналізу.

4. У чому полягає сутність маржинального прибутку і як він обчислюється?

5. Поясніть економічну сутність і роль коефіцієнта маржинального прибутку.

6. Дайте графічну інтерпретацію лінійної динаміки витрат і виручки та визначте точку беззбитковості за графічним методом.

7. Як аналітичне визначити беззбитковий обсяг продукції в однопродуктовому виробництві?

8. Виведіть формулу для обчислення беззбиткового обсягу продукції у грошовому вимірі.

9. У чому полягає сутність готівкової беззбитковості і як обчислюється відповідний обсяг виробництва?

10. Поясніть сутність безпеки операційної діяльності і методику обчислення її рівня.

11. Як визначається обсяг виробництва, що забезпечує цільовий прибуток підприємства?

12. Що являє собою операційний ліверидж (важіль) і як він обчислюється?

13. Поясніть, чому операційна залежність (ліверидж) визначається відношенням маржинального та операційного прибутку.

14. Як структура витрат впливає на величину операційного лівериджу?

## **2.Практичне завдання**

### **Завдання 6.1**

Однопродуктове підприємство виготовляє виріб А і продає його за ціною 250 грн/шт. Змінні витрати на один виріб становлять 150 грн. Постійні витрати за рік — 200 000 грн. Обчислити мінімальний річний обсяг виготовлення і продажу виробу А, який забезпечує беззбитковість виробництва.

## **Завдання 6.2**

Змінні витрати однопродуктового підприємства на виріб Б становлять 80 грн. Річні витрати на оренду виробничого приміщення - 50 000 грн, витрати на управління, виробничо-господарське обслуговування - 65 000 грн, амортизація власного устаткування - 25 000 грн. Ціна виробу - 140 грн.

Визначити мінімальний річний обсяг виготовлення і продажу виробу Б, який забезпечує готівкову беззбитковість.

## **Завдання 6.3**

Розробляється проект створення малого спеціалізованого підприємства з виготовлення жіночих сумок.

Середньорічний обсяг продажу сумок - 80 000 шт. Витрати на оренду виробничого та адміністративного приміщень, їх утримання становлять 400 тис. грн на рік. Витрати на управління, інженерне та виробничо-господарське обслуговування становлять 150 тис. грн на рік, річна сума амортизації власного устаткування — 80 тис. грн.

Змінні витрати на одну сумку (матеріали, інструмент, зарплата робітників, технологічна енергія тощо) — 80 грн; ціна сумки — 100 грн їх величини практично не залежать від обсягу виробництва в межах виробничої потужності. Попит на сумки високий і стабільний. Загальна сума інвестицій у підприємство — 600 тис. грн.

1. Визначити мінімальний річний обсяг виготовлення сумок, який забезпечує беззбитковість виробництва.

2. Побудувати графік динаміки загальних витрат та обсягу продажу продукції.

3. Обчислити, за якого річного обсягу випуску сумок рентабельність інвестицій у це виробництво становитиме 20 %.

4. Визначити коефіцієнт безпеки виробництва.

5. Обчислити операційний ліверидж.

## **Завдання 6.4**

Річний обсяг виробництва і продажу продукції підприємства становить 1 200 000 грн. Адміністративні витрати, витрати на збут і загальновиробничі постійні витрати — 300 000 грн на рік. Змінні витрати на 1000 грн випуску продукції становлять 600 грн. Власний капітал підприємства — 800 000 грн.

1. Обчислити маржинальний та операційний прибуток, коефіцієнт маржинального прибутку.

2. Визначити обсяг беззбиткового виробництва і коефіцієнт безпеки виробництва.

3. Обчислити обсяг виробництва, який забезпечує рентабельність власного капіталу на рівні 20 %.

4. Обчислити операційний ліверидж.

5. Визначити, як зміниться прибуток підприємства, якщо обсяг виробництва зросте на 30 %.

*Вказівка.* Особливістю задачі є те, що обсяг виробництва задано лише у грошовому вимірі, а змінні витрати наведено не в абсолютній сумі на весь обсяг виробництва (на одиницю продукції), а у вигляді відносного показника витрат на 1000 грн. Отже, загальна сума змінних витрат визначається просто — множенням зазначеного показника на обсяг виробництва у грошовому вимірі. Зміну прибутку слід визначити за допомогою операційного лівериджу, а після цього провести обчислення за тір'ямим методом, щоб переконатися в однозначності результатів.

## **ТЕМА 7. Оптимізація операційної системи підприємства за критерієм витрат**

### **1. Теоретичне завдання**

1. Для чого на підприємстві створюються запаси матеріалів?
2. У чому полягає сутність системи управління запасами?
3. Які витрати виникають у процесі заготівлі та зберігання запасів?
4. У чому полягає сутність системи управління запасами «точно за часом»?

5. Які є методи оцінювання запасів?
7. За яких умов доцільно застосовувати метод «перший—перший»? У чому його специфіка?
8. Поясніть сутність методу «останній—перший» (ІЛРО).
9. У чому особливості методу оцінювання вибуття матеріалів за середньозваженою собівартістю?
10. У чому полягає сутність адаптації операційної системи і для чого вона здійснюється?
11. Назвіть параметри і форми адаптації.
12. В якій послідовності здійснюється адаптація устаткування?
13. Поясніть процедуру адаптації устаткування за допомогою функцій граничних витрат.
14. Які є форми придбання устаткування, в чому їх особливості, переваги і вади?
15. Що входить до складу лізингових платежів (орендної плати)?
16. Наведіть формулу обчислення загальних витрат на лізинг і викуп устаткування в поточній вартості.
17. Наведіть формулу обчислення загальних витрат на купівлю обладнання за рахунок кредиту в поточній вартості. .
18. Як визначаються річні та загальні платежі за допомогою коефіцієнтів ануїтету поточної вартості?

## **2. Практичне завдання**

### **Завдання 7.1**

Підприємство спеціалізується на виробництві окулярів. Виробнича потужність його — 500 000 окулярів на рік — використовується на 90 %.

Для виробництва окулярів потрібні лінзи. Ціна однієї лінзи — 4 грн. Витрати на оформлення і поставку однієї партії лінз (оформлення документації, транспортні витрати, поїздки агентів з постачання тощо) — 450 грн. Витрати підприємства на зберігання запасу лінз (на капітал у запасах, утримання складу тощо) становлять 15 % від їх вартості.

Визначити оптимальну партію поставки лінз на підприємство.

Установити періодичність постачання лінз протягом року.

### **Завдання 7.2**

Передбачається протягом III кварталу планового року відпустити у виробництво 400т матеріалів. Прогнозні дані про рух матеріалів на складі підприємства та їх ціни наведено у табл. 7.1.

Визначити собівартість матеріалів, відпущених у виробництво протягом кварталу, із застосуванням одного з наведених методів оцінювання вибуття запасів: середньозваженої вартості; «перший — перший»; «останній — перший».

Розрахувати вартість залишків матеріалів на складі за кожним з названих методів.

Таблиця 7.1

Рух матеріалів	Кількість матеріалів,шт	Ціна, грн
Залишок на початок періоду	70	30
Придбано:		
17.07.2010	150	31
13.08.2010	200	29
20.09.2010	50	33

### **Завдання 7.3**

У зв'язку з організацією виробництва меблів треба придбати комплект технологічного устаткування вартістю 50 000грн. Підприємство таких грошей не має. Потрібне устаткування можна взяти за лізингом або купити за рахунок кредиту.

Кредит на 3 роки банк надає за плату в 15 % річних. Лізингова компанія може поставити устаткування за договором фінансового лізингу на 4 роки з наступним викупом за залишковою вартістю.

Річна орендна плата в сумі 16 000 грн, у тому числі 7000 грн — амортизаційні відрахування, вноситься на початку року. Кредит з відсотками за залишок суми боргу повертається в кінці року.

По роках основний борг погашується так: I рік — 15 000 грн, II рік — 15 000 грн, III рік — 20 000 грн. Дисконтна ставка — 20 %.

1) Обчислити витрати на лізинг і викуп устаткування у поточній вартості.

2) Обчислити витрати на купівлю устаткування за рахунок кредиту у поточній вартості.

3) Зробити висновок щодо економічно доцільної форми придбання устаткування за критерієм витрат.

*Вказівка:* Оскільки орендна плата вноситься на початку року, за перший рік її сума не дисконтується. Витрати на купівлю устаткування за рахунок кредиту в даному випадку доцільно обчислювати за схемою, наведеною в табл. 7.2.

Таблиця 7.2

Рік	Погашення кредиту, грн	Борг, грн	Виплата відсотків, грн	Загальна сума платежу, грн
I	15000	50000	7500	
II	15000	35000	іт. д.	
III	20000	20000		
Разом	50 000	—		

Після цього витрати дисконтуються у звичайному порядку.

#### **Завдання 7.4**

Для технічного переобладнання і розширення виробництва потрібно придбати устаткування вартістю 100 000 грн. Розглядаються три варіанти фінансування інвестицій на зазначену суму — за рахунок власних коштів, кредиту і фінансового лізингу.

Умови фінансового забезпечення придбання устаткування такі:

термін договору лізингу — 4 роки;

за цей період рівномірні (однакові по роках) лізингові платежі повністю відшкодовують вартість устаткування з виплатою лізингового доходу на рівні 12 % річних.

Кредит надається на 3 роки за сплату 15 % річних і повертається рівними сумами в кінці кожного року. Дисконтна ставка — 20 %.

- 1) Обчислити річну орендну плату і загальну суму лізингових платежів у поточній вартості.
- 2) Обчислити річні платежі і загальну їх суму у поточній вартості у разі купівлі устаткування за кредит.
- 3) Визначити витрати у поточній вартості у разі купівлі устаткування за власні кошти.
- 4) Вибрати оптимальний варіант придбання устаткування за критерієм витрат.

## **МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ**

Самостійна робота студента включає теоретичне завдання та практичне завдання.

Теоретичне завдання - написання реферату за заданою тематикою.

Практичне завдання - розв'язання ситуаційних завдань.

Види самостійних робіт мають кількісне обмеження - один вид завдання (теоретичне або практичне) на один модуль.

### **Вимоги до оформлення**

Вимоги до оформлення реферату:

Реферат складається зі вступу, основної частини, висновків та списку використаної літератури. Обсяг: 10 – 15 сторінок друкованого тексту.

Робота повинна бути виконана на аркушах формату А4 (відстань між рядками 1,5 інтервали, гарнітура –Times New Roman, кегль -14, поля: угорі та знизу –2см, зліва –3см, праворуч –1см, абзац - 1,5см).

Вимоги до оформлення результатів розв'язку ситуаційних завдань:

Робота повинна бути виконана на аркушах формату А4 в рукописному варіанті, з обов'язковим поясненням алгоритму розрахунку. Остаточна відповідь повинна бути чітко виділена. За результатами розв'язку повинні бути зроблені висновки або обґрунтування, якщо цього вимагають вихідні умови завдання.



## ПОРЯДОК ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ З ДИСЦИПЛІНИ «УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА»

Поточне оцінювання знань включає: робота на практичному занятті; індивідуальне розв'язування задачі чи ситуації, відповіді на тестові завдання; виконання модульних контрольних завдань; виконання самостійних (індивідуальних) завдань; виконання науково-дослідної роботи.

Модульний контроль. Протягом семестру передбачено проведення двох модульних контролів відповідно з тематичним планом дисципліни. Перший модульний контроль проводиться по темам 1-3. Другий модульний контроль проводиться по темам 4-7.

Підсумковий контроль. Відповідно до навчального плану спеціальності підсумковий контроль знань з дисципліни «Управління витратами підприємства» проводиться в формі екзамену.

Робота студента протягом семестру оцінюється від 0 до 100 балів, які розподіляються наступним чином:

Модулі	Модуль 1				Модуль 2				Екзамен	Загальна сума балів
Кількість балів за модуль	25				25				50	100
Змістові модулі	Теми 1	Теми 2	Теми 3	МКР №1	Теми 4	Теми 5	Теми 6,7	МКР №2		
Кількість балів за змістовим модулем	5	5	5	10	5	5	5	10		
В тому числі за видами робіт:										
Лекції										
Практичні заняття	4	4	4		3	4	4			
Самостійна робота студента	1	1	1		2	1	1			

## РОЗПОДІЛ БАЛІВ ПРИ РЕЙТИНГОВІЙ СИСТЕМІ ОЦІНЮВАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ «УПРАВЛІННЯ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА»

Бально-рейтингова система оцінювання якості навчально – пізнавальної діяльності студентів розроблена у відповідності кредитно-модульної системи організації навчального процесу.

Кредитно-модульна система організації навчального процесу (КМСОНП) є основою Європейської кредитно-трансферної та акумулюючої системи (ECTS). Впровадження системи ECTS є одним з важливих кроків інтеграції вищої освіти України до загальноєвропейського освітнього простору.

До екзаменаційної відомості заносяться результати поточного контролю та іспиту і виставляється підсумкова оцінка за 100 - та 4 - бальною шкалою та шкалою ECTS в порядку, наведеному в таблиці:

Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за бальною шкалою, що використовується в ЧНУ	Оцінка за 4-и бальною шкалою
A	90-100	5 (відмінно)
B	82-89	4 (добре)
C	75-81	
D	68-74	
E	60-67	3 (задовільно)
FX	35-59	2 (незадовільно) з можливістю повторного складання
F	1-34	2 (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

## ЛІТЕРАТУРА

### Основна

1. Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг.) Наказ Держкомітету промислової політики України від 02.02.2001 №47// Налоги и бухгалтерский учет.-2001.-№7 (61).
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 “Витрати”, затв. наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 року № 318, із змінами і доповненнями// Система комплексного інформаційно-правового забезпечення "ЛІГА:Еліт". – ІАЦ "ЛІГА", 2007.
3. Грещак М. Г. Управління витратами: навч. посіб. / [М. Г. Грещак, В. М. Гордієнко, О. С. Коцюба, Ю. М. Лозовик]; за ред. М. Г. Грещака. – К.: КНЕУ, 2008. – 264 с.
4. Економіка підприємства: Підручник / [М.Г. Грещак, В.М. Колот, О.С.Федорін, Г.О.Швиданенко]; за заг. ред. С. Ф. Покропивного .- Вид. 2-ге перероб. та доп.- К.: КНЕУ, 2000. – 123 с.
5. Козаченко Г.В., Погорелов Ю.С., Хлап'юнов Л.Ю., Макухін Г.А. Управління затратами підприємства. Монографія/ Г.В. Козаченко, Ю.С. Погорелов, Л.Ю. Хлап'юнов, Г.А. Макухін. – К.: Лібра, 2007. – 320 с.
6. Турило А. М., Кравчук Ю. Б., Турило А. А. Управління витратами підприємства: Навч. посіб./ А. М. Турило, Ю. Б. Кравчук, А. А. Турило - К.: Центр навчальної літератури, 2006. - 120 с.
7. Управление затратами на предприятии: Учебник/ В.Г.Лебедев, Т.Г.Дроздова, В.П.Кустарёв и др./ Под общ. ред. Г.А.Краюхина. – СПб.: Издательский дом «Бизнес-пресса», 2000. - 277 с.
8. Цал-Цалко Ю. С. Витрати підприємства: Навч. посібник/ Ю.С. Цал-Цалко. – К.: ЦУЛ, 2002.- 656 с.
9. Череп А.В. Управління витратами суб'єктів господарювання. Ч. I: Монографія. - Харків: ВД «Інжек», 2006. - 368 с.

## Додаткова

10. Грещак М. Г., Коцюба О. С. Управління витратами: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. — К.: КНЕУ, 2002. — 131с.
11. Данилюк О.М., Лещій В.Р. Теорія і практика процесно-орієнтованого управління витратами. - Івано-Франківськ: Мікс., 2002. - 248 с.
12. Економічний аналіз: Навчальний посібник / М.А. Болюха, В.З. Бучевський, М. Л. Горбатов; за ред. акад. НАНУ, проф. М.Г. Чумаченка. - К.: КНЕУ, 2001.-540 с.
13. Котляров С. А. Управление затратами.- СПб: Питер, 2002. – 101 с.
14. Славников Д.В. Аналитические инструменты управления затратами в системе контроллинга. – Мн.: РЕГИСТР, 2007. – 160 с.
15. Череп А.В. Аналіз виконання планових завдань по зниженню собівартості продукції / А.В. Череп // Держава і регіони. – 2005. – №1. – С. 318-320.
16. Череп А.В. Аналіз обсягів реалізації продукції, що впливають на собівартість // Економіка: проблеми теорії та практики: зб. наук. праць / А.В.Череп. – Дн-ськ, 2005. – Вип. 198, Т.2. – С. 368-372.
17. Череп А.В. Аналіз собівартості продукції як необхідна передумова ефективного господарювання підприємств // Наукові записки: зб. наук. праць / А.В. Череп. – Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2004. – Вип. 17. – С. 238-241.
18. Череп А.В. Вплив бюджетного планування на собівартість продукції / А.В. Череп // Держава та регіони. – 2003. – №4. – С. 223-225.
19. Шульга В.М. Механізм стратегічного управління витратами як засіб досягнення конкурентних переваг/ В.М. Шульга // Економічні науки: Збірник наукових праць. – Ч.4. –Випуск 1(3). – Луцьк. – 2006. – С. 108-115.
20. Юровский Б.С. Себестоимость продукции: планирование, учёт, анализ: Методические рекомендации. – К.: ООО Центр экономических исследований и управленческого консультирования «Консульт», 2002. – 234 с.

## ЗМІСТ

Вступ.....	3
Тематичний план навчальної дисципліни.....	4
Завдання для самостійної роботи.....	10
Методичні рекомендації до виконання завдань з самостійної роботи ...	32
Порядок поточного і підсумкового оцінювання знань з дисципліни	33
«Управління витратами підприємства».....	
Розподіл балів при рейтинговій системі оцінювання з дисципліни	34
«Управління витратами підприємства».....	
Література.....	35

## Методичне видання

Методичні рекомендації  
з організації самостійної роботи студентів  
з дисципліни «Управління витратами підприємства»  
для студентів напряму підготовки 6.030504 «Економіка підприємства»  
всіх форм навчання

Укладач: Мехеда Н.Г.

Комп'ютерне верстання: Мінченко М.В

Підписано до друку 25.03. 2014. Формат 60x84/16.

Ум. друк. арк. 15,33. Тираж 50 пр. Зам. № 121

Видавець і виготовлювач

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Адреса: 18000, м. Черкаси, бул. Шевченка, 81, кімн. 117,

Тел. (0472) 37-13-16, факс (0472) 37-22-33,

e-mail: [vydav@cdu.ua](mailto:vydav@cdu.ua), <http://www.cdu.edu.ua>

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи ДК №3427 від 17.03.2009 р.

---